



A Sárospataki Közművelődési Tanács Közleménye

a 2011. január 18-i, Újbástyában megrendezett

városi fórumon elhangzottakhoz

Alapvetések:

1. Erőnk egyik forrása az elégedetlenség, másik az elhivatottság.
2. Nincs bennünk félelem, és ne legyen egyetlen civil társunkban sem. Mert nem a hatalommal kell párbeszédet folytatnunk, hanem a partnerünkkel, akik úgy, mint mi, a közösség szolgálatára szegődtek. Mi segítünk a szolgálat sikeres teljesítésében, de fenntartjuk a kérdésés jogát.
3. Vannak, akik ezt nem értik, vagy félreértelmezik, és a vélt hatalom illúziójában akarataikat próbálják érvényre juttatni. Veszélyes így játszani a demokráciát. Mert a játék lényege, hogy *azonos szabályok érvényesek mindenkire*. Ezen a téren a civil kontroll négyévente befolyásolhatja a polgárok döntését.
4. A párbeszédre képtelen vezetői attitűd egyre inkább akadályává válik a nyitott, demokratikus (társadalmi) fejlődésnek, hiszen kiöli egyrészt a nyitottság és a demokrácia tradícióját jelentő különböző értékek egymás mellett élését, másrészt pedig a helyi társadalmat összetartó közös értékeket.
5. A nyílt társadalom – a magukat a végső igazság letéteményesének tekintőkkel ellentétben – nem parancsra cselekszik, tudatában van az emberi tévedékenység tényének, és ragaszkodik a kifejezés szabadságához, valamint a másként gondolkodók védelméhez.
6. A modern társadalom összetett problémáit, rendkívül sokszínű igényeit sem a piac, sem az állam, sem pedig a nonprofit szektor nem képes önállóan megoldani. Csak a három szektor együttműködése, előnyeik kölcsönös elismerése eredményezheti a társadalmi problémák hatékony kezelését és a társadalmi szinten megnövekvő igények felismerését, hatékonyabb kielégítését Sárospatakon is!
7. A tanulság az, hogy a többszektoros, versengő szereplők által biztosított szolgáltatások jobbak, mint a monopolhelyzetben lévők.
8. **Az önkormányzat nem intézményfenntartásra, hanem szolgáltatás-biztosításra kötelezett!**

A Bástyajelenség alkalmas arra, hogy mind a hatalmat gyakorlók, mind a városban élő emberek figyelmét ráirányítsa az együttélésben ható, olyan, a működést meghatározó tényezőkre, amelyek a helyi ügyek intézésében még nem kellő hatékonysággal jelennek meg.

Fokozott elkötelezettséggel kellene megismerni és betölteni kinek-kinek a saját szerepét az egymás mellett létező érdekek összehétközésének megteremtésében.

A polgári demokratikus hagyományú országok gyakorlatában a közéletből való **kirekesztést**, azaz a saját közösség helyzetéről születő döntésekből való kirekesztést is számon tartják. Sőt, a regnáló hatalommal szembeni elvárásként nem csak a részvételtől való szándékos (tehát az aktív módon történő) kizárást tartják elfogadhatatlannak; de kirekesztésnek tekintik azt is, ha a hatalom nem tesz meg mindent (tehát passzívan rekeszt ki) annak érdekében, hogy bekapcsolódjanak a helyi közösségek a saját életük, a helyi társadalmat érintő kérdések megvitatásába, az ott kialakuló döntésekbe.

Ebben a megközelítésben a mai magyar társadalom, vonatkoztatva ezt Sárospatakra is, igen nagy többsége kirekesztettnek tekinthető. Az ezzel ellentétes, tehát ezt megszüntető **bevonás** így tehát a közösségi részvétel valódi esélyének megteremtését kellene szolgálnia.

Sárospatak jelenlegi intézményrendszerét, annak működtetését ma jellemzően meghatározó módszerek megtartásával városunk nem lesz képes megújulni. Lakossága fogy, miközben Sárospatak tartozásai folyamatosan nőnek. Népeség megtartó képességét pozitívan befolyásoló tényezők nem kerültek hosszú ideje a változásokat előidéző tényezők közé.

A politikai hatalmat gyakorlók tevékenysége ezekben és sok egyéb, hasonló súllyal bíró kérdésben *nem értékelhetőek*, így sajnos nem is számonkérhetőek. Ebben a helyzetben a civil társadalom feladatai, lehetőségei felértékelődnek.

Sárospatak újkori demokratikus fejlődése szerves, és ráadásul nem egyenes vonalú volt. A demokratikus építkezés ritka korszakait általában súlyos, nemzeti, országos traumát okozó változások kísérték, melyek komoly károkat okoztak az emberek és közösségeik attitűdjében. Az egyetlen dolog, ami működik, az az egyéni stratégia, azaz a túlélés stratégiája. Ez nyilvánvalóan mélyen beleívódott a helyi társadalomba, és megmagyarázza a *paternalista beidegződéseket*. Történelmileg nincs meg a bizalom a hatalmon lévők és a polgárok között. A hatalom felfogása is sajátos: *a hatalmon lévők szinte magántulajdonnak fogják fel azt, nem társadalmilag meghatározott viszonyrendszernek*. Nincs tehát meg a „*közszolgálati ethosz*”, mely a köz szolgálatként és nem uralomként fogná fel a hatalmat.

A közösségi részvétel esélyének elvétele, jogának megtagadása, megkérdőjelezése nem csupán az illendőség tekintetében hibás, de komoly – esetenként tartós – *társadalmi károkat hordoz*.

Kérdések:

Döntéshozói feladataik hatékonyabb ellátásának módszereit vizsgálva demokratikusan megválasztott vezetőink tudnának-e válaszolni arra a kérdésre, hogy

- Mekkora a társadalmi konzultációba bevont és a teljes népesség aránya?
- Egy adott csoport kezdeményezte-e bevonását, vagy előzetes megkeresés után kapcsolódott be a konzultációba?
- Melyek a képviselt társadalmi keresztmetszet elemei?
- Egy-egy konkrét ügyben, hogyan viszonyul egymáshoz a beérkezett javaslatok száma és jellege?
- Milyennek minősítik a kommunikációjuk hatékonyságát (közérthetőség, a hivatal reakciói, visszacsatolás, *kétirányú párbeszéd*)?
- Milyen a részvétel folyamatossága?

Ajánlások a Bástya fórum után:

- **A közösségi részvétel** – mint a demokratikus módszerek revitalizációja – hozzájárulhat egyfajta demokratikus légkör kialakulásához, amely a „helyi kormányzás” etikai bázisaként az emberek felelősségét hangsúlyozza. Ezáltal jobb minőségű politikai életet eredményezhet, és segítheti a (helyi) társadalom stabilitásának fenntartását.
- **A részvétel** egyetlen valós garancia az önkényességgel szemben. A „közérdek” védelmezője abban az általános értelemben, hogy jelenlétén keresztül a bürokratikus apparátust érzékenyebbé teszi a különféle társadalmi csoportok problémái és igényei iránt egy olyan időszakban, amikor a vezetés mindinkább összetetté, *nagyobb szakértelmet követelővé* és bonyolult kihatásúvá válik. Ezzel ellentétes irányú folyamatok eredményeként a sárospataki hivatalos döntéshozatal folyamata a választók egyéni befolyásától egyre távolabbinak tűnik.
- **A megfelelően kezelt részvétel** a konfliktusfeloldás nyílt, reális és pozitív eszköze. Hozzájárulhat olyan problémák feloldásához, mint pl. a közösségi érzés, összetartás hiánya.

Szükség van Sárospatakon olyan szomszédsági szintű részvételt és döntés előkészítést szervező közösségi tanácsokra, továbbá a helyi közösségekkel összefogást, partnerséget kereső **„közösségbarát önkormányzat”** működésére, amely ennek a működésnek a tudatos kezdeményezője.

Kérjük, tegyenek eleget az 1990. évi LXV. tv 8.§ (5) bekezdésének! („A települési önkormányzat a feladatai körében támogatja a lakosság önszerveződő közösségeinek a tevékenységét, együttműködik e közösségekkel. A képviselő-testület a szervezeti és működési szabályzatában határozza meg, mely önszerveződő közösségek képviselőit illeti meg tevékenységi körében tanácskozási jog a képviselő-testület és bizottsága ülésein.”)

Kérjük, tegyenek eleget a 18.§ (2) bekezdésének! („A képviselő-testület meghatározza azoknak a fórumoknak a rendjét (község-, várospolitikai fórum, városrész tanácskozás, falugyűlés stb.), amelyek a lakosság, a társadalmi szervezetek közvetlen

tájékoztatását, a fontosabb döntések előkészítésébe való bevonását szolgálják. Ezek állásfoglalásáról és az ott felmerült kisebbségi véleményekről tájékoztatni kell a képviselő-testületet.”)

A politikusok egy része, s az önkormányzatok is kezdik érezni, hogy a civilek nélkül nem megy. Nem az illendőség láttatja ezt – azokkal, akik már látják –, hanem az érdek. Egyre világosabbá válik, hogy **az Európai Unió semmilyen forrást nem szívesen ad olyan helyre, ahol nem látszanak a közösségi bevonás nyomai. A strukturális alap és a kohéziós alap forrásai alapfeltételeknek szabják a társadalmi párbeszédet, a közösségi részvételt.** Tehát megjelent már a külső kényszer is.

A részvételi demokrácia elemeinek érvényesülése ellentmondásos Sárospatakon. A jogi háttér a részvétel számos lehetőségét biztosítja mind a pataki polgárok, mind a civil szervezetek számára, a társadalmi részvétel mégis látszatszinten zajlik, igazán nem működik megfelelően. Ennek számos oka van, melyek közül a legfontosabbak történelmi: a magyar társadalom történelmi folyamata, mely szinte sohasem kedvezett a társadalmi részvétel kiépülésének; a rendszerváltás óta eltelt húsz év, mely nem tudta feloldani a nagyfokú társadalmi bizalmatlanságot, sőt részben növelte azt!

Az állampolgárok, a civil szervezetek nem kellően felkészültek jogaik gyakorlására, a hatalom ugyanakkor csak törvényi kötelezettségeit teljesíti, nem kezdeményező, nem nyitott a társadalom felé.

Nem várható lényeges változás addig, ameddig az állampolgárok, a civil szervezetek nem lesznek képesek jogaik gyakorlására, másik oldalon pedig a politikai döntéshozók és a hatóságok valóban nem lesznek komolyan elkötelezettek a társadalmi részvétel elveinek biztosítására, a jogi követelmények betartására.

Ez hosszú tanulási folyamat, melyben a helyi társadalom egészére komoly feladat hárul.

Sárospatak, 2011. január 25.

Sárospataki Közművelődési Tanács